

Можно предполагать, что наша республика, располагающая мощным научным и образовательным потенциалом, вступив в Болонский процесс, не только обогатится за счет встраивания национальной системы образования в европейскую, но также внесет достойный вклад в повышение правовой культуры специалистов различных отраслей права.

1. Панфилова, А. П. Инновационные педагогические технологии: Активное обучение: учебное пособие для студентов учреждений высшего профессионального образования / А.П. Панфилова. – 4-е издание, стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2013. – 192 с.

2. Сальников, В.П. Стабильность общества и правовая культура: матер. междунар. науч.-практ. конф.: В 2-х ч. / В. Н. Сальников. – СПб., 1998. – С. 49.

ВЫКАРЫСТАННЕ ДАСЛЕДЧЫХ ТЭХНАЛОГІЙ У САЦЫЯЛЬНА-КУЛЬТУРНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

Рагачова В. У.

*кандыдат педагагічных навук, дацэнт, дацэнт кафедры педагагікі сацыяльна-культурнай дзейнасці УА “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”
(Рэспубліка Беларусь, г. Мінск)*

Шматпланавасць і супярэчлівасць сучасных сацыяльна-культурных працэсаў узмацнілі патрэбу ў дыягностыцы хутка змяняючайся сітуацыі і пошуку кампетэнтных рашэнняў. Стаў відавочным той факт, што менавіта кампетэнтная шматпланавая даследчая дзейнасць спецыялістаў з'яўляецца адным з галоўных фактараў павышэння ўзроўню арганізацыі ўсёй сацыяльна-культурнай дзейнасці. Таму перад арганізатарамі адпачынку сёння востра стаіць праблема авалодання шырокім спектрам даследчых тэхналогій.

Асноўнай мэтай даследчых тэхналогій у сацыяльна-культурнай дзейнасці можна вылучыць вывучэнне агульных заканамернасцяў, дынамікі культуры і спецыфічных формаў яе праявы ў сферы вольнага часу. Пры гэтым выбар тых ці іншых тэхналогій правядзення даследавання залежыць ад мэты, задач і ўмоў, якія характарызуюць канкрэтнае даследаванне.

Даследчыкі адзначаюць, што ўключэнне даследчых тэхналогій ў практыку сучаснай сацыяльна-культурнай дзейнасці павінна ажыццяўляцца з улікам наступных параметраў:

- працягласць правядзення даследавання. Сюды адносяцца планавыя (у адпаведнасці з даследчымі планамі і праграмамі) і пазапланавыя (аператыўныя);

- месца правядзення: лабараторныя (у загадзя падрыхтаваных спецыяльна вызначаных умовах) і палявыя (у натуральнай абстаноўцы);

- ступень навуковай глыбіні і складанасці: дыягнастычныя, апісальныя, аналітычныя (глыбокія навуковыя даследаванні, якія адрозніваюцца комплексным падыходам і маштабнасцю прымяняемых метадаў і спосабаў);

- пераважны метады збору інфармацыі: апытанне, назіранне, эксперымент, сацыяметрыя, рэфэрэнцметрыя і інш. [1].

Выбар тэхналогій даследавання сацыяльна-культурнай дзейнасці залежыць яшчэ і ад таго, наколькі поўна і дакладна кожная з іх адлюстроўвае рэальную адпачынавую сітуацыю.

Мэта маніторынгавых тэхналогій – сістэматычны збор інфармацыі аб аб'екце даследавання (напрыклад, попыце на культурныя паслугі, ходзе рэалізацыі канкрэтнага сацыяльнага-культурнага праекта і г.д.).

Гэтая група тэхналогій дае магчымасць своечасовага выяўлення адхіленняў ад вызначанага плана дзеянняў, карэкцыі сітуацыі, ўнясення неабходных змяненняў або дапаўненняў. Для дасягнення максімальнага эфекту ад прыцягнення маніторынгавых тэхналогій неабходна ўключыць сістэму маніторынгу ў структуру пэўнага сацыяльна-культурнага праекта або праграмы.

Рэалізацыя маніторынгавага даследавання ўключае ў сябе сістэму паслядоўных тэхналагічных аперацый:

1. Збор фактычнага матэрыялу, вынікам якога з'яўляецца атрыманне пэўнай інфармацыі аб дадзеным аб'екце.

2. Ацэньванне. Вынік – атрыманне інфармацыі, якая характарызуе стан аб'екта маніторынгу па пэўных крытэрах.

3. Кантроль. Вынік – інфармацыя, якая адказвае на пытанне: ці адпавядае стан аб'екта маніторынгу свайму аптымальнаму стану.

4. Прагназаванне. Вынік – інфармацыя пра перспектывы развіцця аб'екта даследавання.

5. Распрацоўка прыёмаў і спосабаў прывядзення аб'екта маніторынгу ў аптымальны стан. Вынік – інфармацыя, якая змяшчае дадзеныя аб прыёмах і спосабах, магчымасцях іх рэалізацыі.

Паколькі праца арганізатара сацыяльна-культурнай дзейнасці звязана з людзьмі, яе вынік не заўсёды можна дакладна прадказаць, няма метадаў і сродкаў, здольных гарантаваць 100% вынік. Узнікае неабходнасць перыядычнага правядзення кантролю і карэкцыі па параметры, на які накіравана тое ці іншае ўздзеянне. Менавіта маніторынгавыя тэхналогіі даюць магчымасць вырашэння гэтай праблемы.

Выкарыстанне тэхналогій апытання нацэлена на розныя спосабы збору інфармацыі ў працэсе апасродкаванага і неапасродкаванага ўзаемадзеяння з аўдыторыяй або асобнымі рэспандэнтамі і патрабуе абавязковага фіксавання адказаў на пытанні, звязаныя з мэтамі і задачамі канкрэтнага даследавання.

У практыцы сацыяльна-культурнай дзейнасці асноўнае прызначэнне апытання складаецца ў атрыманні пэўных аб'ёмаў інфармацыі аб стане грамадскага меркавання, забаўляльных пераваг, ацэнцы сацыяльна-культурных мерапрыемстваў і паслуг, фактаў, падзей.

Блізкімі па змесце і методыцы рэалізацыі да тэхналогій апытання з'яўляюцца тэхналогіі рэйтынгаў, у прыватнасці тэхналогіі сацыяметрыі і рэфэрэнтаметрыі.

Сістэма рэйтынгаў як аб'ектыўны метадавы вызначэння папулярнасці культурна-забаўляльных мерапрыемстваў і праграм дае магчымасць вызначыць найбольш запатрабаваныя ў наведвальнікаў тэмы, формы, вылучыць лепшых

вядучых, артыстаў і інш. Стварэнне творчага суперніцтва паміж арганізатарамі вольнага часу на аснове карэктнага выкарыстання сістэмы рэйтынгаў дапаможа ў значнай ступені павысіць якасны ўзровень развіваючых, культурна-адукацыйных, забаўляльна-гульнёвых праграм.

У сваю чаргу сацыяметрычны метада дазваляе выявіць міжасобасныя адносіны ў групе людзей з дапамогай іх папярэдняга апытання. Ўзаемаадносіны людзей прадвызначаюць аб'ектыўнай неабходнасцю сумеснай дзейнасці (менавіта яна нараджае афіцыйную структуру любой групы) і эмацыянальным фактарам – сімпатыямі і антыпатыямі, якія, у сваю чаргу, ствараюць неафіцыйныя ўзаемаадносіны ў групе.

Ключавымі вартасцямі сацыяметрыі з'яўляюцца: магчымасць за кароткі час сабраць значны матэрыял, які паддаецца статыстычнай апрацоўцы і можа быць прадстаўлены наглядна; магчымасць рэгістрацыі адносін паміж усімі членамі групы. Аднак, арганізатар вольнага часу не павінен цалкам спадзявацца на атрыманыя ў ходзе выкарыстання сацыяметрычнага метаду вынікі, таму што навукоўцы вылучаюць і шэраг недахопаў гэтага метаду. Так, гаворка ідзе пра фіксацыю пераважна эмацыянальных адносін, выражаных у сімпатыях і антыпатыях; аб немагчымасці выявіць сапраўдныя матывы выбараў людзей; аб тым, што колькасць узаемных выбараў можа адлюстроўваць не столькі згуртаванасць групы, колькі сяброўскія сувязі асобных мікрагруп [2].

Такім чынам, сацыяметрыя дазваляе ў самы кароткі тэрмін выявіць структуру міжасобасных адносін у групе, сістэму сімпатый і антыпатый, аднак яна не заўсёды дазваляе досыць надзейна дыягнаставаць змястоўныя характарыстыкі зносін, ўзаемаадносіны людзей.

Рэфэрэнтаметрычны метада (або рэфэрэнтаметрыя) – дазваляе выявіць матывы міжасобасных выбараў ці пераваг. Тэхналогія рэалізацыі рэфэрэнтаметрыі ўключае дзве ключавыя працэдуры. Папярэдня складаецца ў тым, што рэспандэнтам прапануецца серыя пытанняў, з дапамогай якіх выяўляюцца пазіцыі кожнага з апытаных з нагоды той ці іншай сітуацыі, аб'екта, падзеі.

Адначасова ўдзельнікам прапануецца прыкладны пералік верагодных рэфэрэнтаў, у іх ліку могуць быць бацькі, муж або жонка, сваякі, брат, сястра, дарослы знаёмы, знаёмая бацькоў, сябры, лепшы сябар, кампанія, знаёмая дзяўчына (юнак), таварышы па вучобе, працы, таварышы па кружку і да т.п., вядомы чалавек, аўтарытэтная асоба, літаратурны персанаж, герой фільма, гістарычная асоба і інш. Дадзены пералік складаецца ў залежнасці ад мэты даследавання і ад задач, якія арганізатар вольнага часу ставіць, выкарыстоўваючы дадзены метада.

Асноўная працэдура прадугледжвае, што рэспандэнты, адказваючы на кожнае пытанне, выбіраюць з прадстаўленага пераліку найбольш пераважную кандыдатуру. Па выніках для кожнага з удзельнікаў складаецца рэфэрэнтная карта – партрэт яго бліжэйшага рэфэрэнтнага асяродзення.

Важнай асаблівасцю рэфэрэнтаметрыі з'яўляецца глыбокая матываванасць паводзін падспытнага, паглынутага магчымасцю азнаёміцца з пазіцыяй, выказанай рэфэрэнтным для яго чалавекам з нагоды значнага аб'екта.

Таму дадзены метада дае магчымасць не толькі вызначыць міжасобныя выбары, але выявіць іх матывы. Атрыманая інфармацыя можа выкарыстоўвацца арганізатарамі вольнага часу для разумення патрэбаў і матываў аўдыторыі.

У сучаснай сацыяльна-культурнай сітуацыі паўстала вострая патрэба ў навуковым вывучэнні розных бакоў жыцця людзей у канкрэтных сацыяльна-культурных умовах, аналізе гэтых працэсаў, выяўленні прычынна-следчых сувязяў. Таму ў дадзеным выпадку мэтазгодна прыцягваць тэхналогіі, звязаныя з правядзеннем эксперыментальнага даследавання. Мэтай такіх тэхналогій з'яўляецца эмпірычная праверка гіпотэз аб прычынных сувязях забавляльных працэсаў, выяўленне найбольш істотных з іх. У якасці адной з галоўных задач эксперыменту ў сферы вольнага часу можна вылучыць атрыманне інфармацыі аб прычынна-следчых сувязях паміж вывучаемымі сацыяльна-культурнымі з'явамі, іх ўласцівасцямі, дасягненне новых, больш дакладных ведаў аб працэсах абнаўлення розных бакоў сацыяльна-культурнай дзейнасці.

У залежнасці ад сваіх мэтаў эксперыментальныя тэхналогіі могуць быць падзеленыя на: дыягнастычныя (канстатуючыя) тэхналогіі. Яны звязаны з фіксаваннем стану аб'екта на той ці іншы момант; пошукавыя тэхналогіі прадугледжваюць правядзенне пошукавага эксперыменту з мэтай атрымання адсутнічаючых дадзеных аб аб'екце даследавання; фарміруючыя тэхналогіі, з дапамогай якіх ажыццяўляецца актыўнае прывядзенне зместу, структуры і функцый аб'екта даследавання ў адпаведнасць з вызначанай гіпотэзай, альбо ўвядзенне ў працоўны працэс сацыяльна-культурнай дзейнасці якіх-небудзь навацый і пераўтварэнняў, альбо правяраецца на практыцы эфектыўнасць канкрэтнага культурнага прадукту, акцыі, паслугі.

Такім чынам, у вывучэнні дасугавай сферы заключаюцца багатыя магчымасці абнаўлення, узбагачэння і актуалізацыі дасугавай дзейнасці ў адпаведнасці з рэальнымі запытамі розных груп насельніцтва. Таму, нягледзячы на тое, што прадстаўлены пералік даследчых тэхналогій у сацыяльна-культурнай дзейнасці з'яўляецца далёка няпоўным, можна казаць аб неабходнасці арганічнага ўключэння гэтых тэхналогій у практычную дзейнасць кожнага спецыяліста сацыяльна-культурнай дзейнасці.

1. Киселева, Т.Г. Социально-культурная деятельность: учебник / Т.Г. Киселева, Ю.Д. Красильников. – М. : МГУКИ, 2004. – 539 с.

2. Образцов, П.И. Методы и методология психолого-педагогического исследования / П.И. Образцов. – СПб. : Питер, 2004. – 268 с.